

Dějepis - Kingston

1. hod.: Úvod do studia dějepisu

Dějiny – objektivní – proces vývoje lidstva o sobě

- subjektivní – obraz objektivních dějin v lidské mysli – **dějepis** - věda o dějinách – o **matérii vývoje** (popis událostí, procesů, vztahů...)

- o **povaze vývoje** (filosofie dějin) – **chaotický**

- **zákonitý** (sv. Augustin:

Boží obec spěje ke spáse, K. Marx: k sociálně spravedlivé společnosti, teorie americké výlučnosti: globálně panující USA vedou s pomocí „kolektivního Západu“ svět k demokracii, realizaci lidských práv, humanitě...)

- **členění dle – předmětu – obecné**

- **dílčí** - hospodářské, politické, kultury/umění, státu a práva, vědy, vojenství, nemocí, zločinnosti, sexuality...

- **prostoru** – světové, civilisací, národní, regionální, obcí, mikrohistorie...

- **času** – pravěk, starověk, středověk, novověk

– v **širším smyslu zahrnují i prehistorii** lidstva od jeho vzniku/stvoření - doložen archeologickými prameny (hmotné kultury)

- **pravém smyslu mimo pravěk, doloženy prameny psanými** (od 3 000 let př. n. l.) i prameny materiální povahy

- **dle socioekonomických formací (marxistické:** podle vlastnických vztahů tříd k výrobním prostředkům: společnost prvobytně pospolná, otrokářská, feudální, kapitalistická, socialistická, komunistická)

Etapy historikovy práce – heuristika (εὐρίσκω objevování) - **pramenů** (primární zdroje poznání)

- sekundární

literatury (co k danému tématu již dříve napsali historikové)

- **kritika pramenů** (ΚΡΙΤΙΚΗ rozeznat) – **vnitřní**
zkoumání pravosti pramene dle jeho obsahu

- **vnější**
zkoumání pravosti dle nosiče: materiálu, technologie výroby, typu písma,
barev...

- **výklad faktů** (interpretace)

- **zpracování tématu** (metody: syntéza/analýza)

Informace (údaje/poznatky) – in-formují (tvarují: lat. forma = tvar) mysl
člověka v nich zakódovanou skutečností

- obsaženy ve formě sdělitelných **znaků** (psané
mluvené texty, obrazy...) na **nosiči** v procesu přenosu v **komunikačním**
kanálu:

vysílač → **informace** na nosiči překonává **překážky** (inf. šum) → **přijímač**

Informační zdroje – **knihovny - odborná literatura** (encyklopedie,
slovníky, velké syntézy, dílčí monografie, sborníky, odborná periodika...)

- **muzea** (exponáty)

- **archivy** (archiválie)

2. hod.: Krize Římské říše

Zánik Západořímské říše – 476 n. l. (Odoakarem sesazen poslední západořímský císař Romulus Augustulus)

– dlouhodobé příčiny:

Krize - vnitřní - vlády/administrativy – (od 50. let 3. stol.)

- **hospodářská – zemědělství** – „**úpadek kolónů**“ – původně svobodní nájemci velkostatkářské půdy **produktivnější** než otroci, protože **platili jen nájem v absolutním vyjádření** a zbytek zisku z prodeje na trhu si ponechávali, tím byli motivováni ke zvyšování produkce (zlepšováním půdy hnojením, novými technologiemi)

- od 2. stol.

za Hadriána **zhoršováno postavení kolónů: zvyšování pachtu z abs. částky na poměrnou (až 1/3 úrody)** za neúrod zadlužováním upadají do „nevolnictví“ (oddlužování robotou u velkostatkářů),

- od poč. 3.

stol. Konstantinovým císařským ediktem **připoutání k půdě i dědičně** byt' nebyli zadluženi, demotivováni, neschopni zajistit dostatek potravin

- **úpadek měst – latifundisté** (velkostatkáři)

přebírají městům zisky z trhů, hospodářsky soběstační (provozují řemesla, nepotřebují trhy)

- **ruinována povinnostmi - živit**

chudinu, platit hry, kulturu... přesunutými na samosprávy měst – curiales (neplacené čestné funkce) tj. na chudnoucí městskou honoraci (majitelé městských statků – vil, soudci, lékaři apod.)

- **budovat**

hradby, komunikace a veřejné budovy... - doplácení curiales ze svého

- **vybírat**

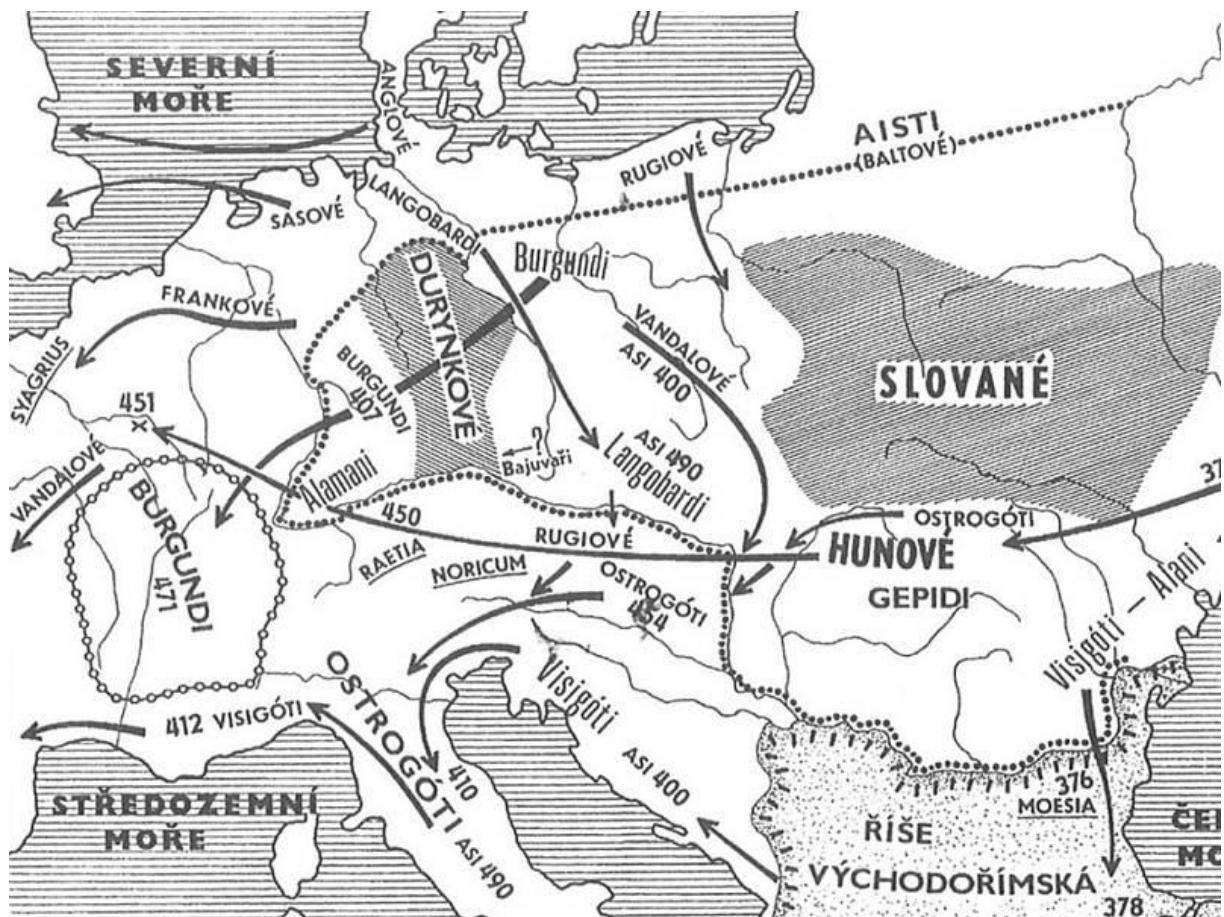
daně za městský katastr a doplácet nedoplatky ze svého i za císařem z daní vyňaté církevní instituce (kláštery, biskupství apod.)

- **vnější – stěhování národů** (cca 400 - 568 n. l.) - nápor zejm. **germánských kmenů na teritorium říše**

- úbytek svobodných občanů povinných sloužit ve vojsku
- do vojska najímání foederati – vojáci z barbarských kmenů
 - bojovali samostatně pod

svými veliteli

Nástupnické barbarské státy (říše) – vznikají na území Římské říše či v její blízkosti:

Hunové – středoasijská nomádi (uralo-altajská jazykové skupina, v čínských pramenech **SIUNG-NU**)

- od 3. stol. n. l. srážky s Góty v přičernomoří
- osídlují **Potisi**
- 395 – prchají před nimi Góty přes dolní Dunaj do Itálie a Hispánie
- 455 - poraženi na Katalaunských polích Římany a Visigóty

Gótové – ze Skandinávie do přičernomořských stepí (Hermanarichova říše), na Krym

– vytlačeni Huny přes Balkán - **Visigóti** (západní) do **jižní Galie** a na sever **Pyrenejského poloostrova**

- **Ostrogóti** (východní) do **severní Itálie**

Vandalové s Alany do severní Afriky (cca dnešní Tunisko)

Langobardi přes stř. Podunají do **severní Itálie** (po r 567.)

Burgundi od dol. Visly, stř. Odry, Pomohání na Rhodan (Rhônu, **jižní Galie**)

Frankové od dol. Porýní, Sály a Mohanu do **severozápadní Galie** (Francie)

Anglové, Sasové, Jutové z Jutského poloostrova a Nizozemí do **Británie**)

Durynci (Thuringové), **Alamani** (smíšenina všech kmenů: all – všichni, mann – muži), **Rugiové...**

3. hod.: Půchod Slovanů na území Čech a Moravy

Etnogenese Slovanů – Praslované (cca -1500 - -700)

- **Protoslované** (cca – 700 - + 400)

- **historičtí Slované** (+400 – +800/1000 rozpad jazykové jednoty)

Archeologické výzkumy:

- **kultury - zarubinecká uskupení antské**

- **čerňjachovská** (2.-4. stol. n.l.)

- **przeworská** (západní areál spíše germánský?)

<https://slideplayer.cz/slide/11226331/>

Nejstarší známá vlast Slovanů (dle Palackého) Pripjat'ské bažiny...

Odtud se větví na Slovany - východní : Velkorusové, Malorusové (Ukrajinci), Bělorusové, podkarpatští Rusíni

- **jižní:** (na Balkánu) Slovinci, Charváti, Srbové, Černohorci, „Makedonci“, Bulhaři

- **západní** – (východně od **Limes Sorabicus**:

Travná v Alpách, Dunaj od Lince po Řezno, Lesní Nába, Řednice (Ratancia), Horní Mohan, Smrčiny, Sála, Labe, povodí Jesny západně od Labe, Labe, Kýlský fjord): Lužičtí Srbové, Češi, Slováci, Poláci, Kašubové

Пříchod Slovanů – již po r. 450 - mírová zemědělská kolonizace prostorů opuštěných Germány ze severu i z jihu (z Podunají)

- r. **568** germánští Langobardi odcházejí (z jižních částí areálu)

- **od 30. let 6. stol. organisovaný pochod slovanských kmenů - skvělí zemědělci a řemeslníci:** orba dřevěným pluhem s volským spřežením od 8. stol. s železnou radlicí, žito, pšenice, ječmen, oves, proso (pšeno), sklízeli srpy, kosami, skladovali v zemních kož. vacích, mleli kamennými žernovy, pekli ne/kvašené koláče, chleby, polévky z domácí (skot, ovce, prasata, slepice, husy...) lesní zvěře, rybolov, včelařství (med), mléčné výrobky: kyška, sýry... luštěniny, zelenina, ovoce: jablka, hrušky, třešně, višně, ořechy, broskve, slívy, trnky, švestky, víno, od 10. stol. vařili pivo

- **řemeslo:** textilnictví, hrnčířství, černá metalurgie z pravlasti, zbrojířství, koželužství, kovotepectví, šperkařství

Železářská pec:

Hrnčířská pec a kruhy:

- **obchod** – nemonetární platidla (textilní: platí se plátnem, kovové hřivny – sekyrky...)

- **demokracie** – kmenová organizace - původně jen za války vládla volená knížata - vojvodové (Prokopios 6. stol.)

- později dědičná knížata s vojenskými družinami („Slované, naučili se válku vésti lépe nežli Římané“)

- **mnohobozství** (Perun, Svarožic, Svantovít...), vampyrismus, posmrtný život (původně žárové pohřby – očištné), démoni, vlkodlaci, polednice, rusalky, víly, oslavy svátků příchod jara, slunovraty, dožínky... v lid. tradici dodnes

- obydlí: **polozemnice s kamennou pecí v rohu**, baně-sauny, **malé vsi, hradiště** s roštovými valy ze sypané hlíny a palisádami z kmenů zprvu útočištná, pak f-ce hosp., polit. nábož.: se sýpkami, chlévy, dílnami, paláci, chrámy...

Sámová říše – cca od r. 623, 1. „státní útvar“ západních Slovanů

– **integrace proti Avarům a Frankům** – 632(?) poraženi u Wogastisburku (Fredegar kronikář, Gesta Dagoberti)

Korutansko - stát východoalpských Slovanů

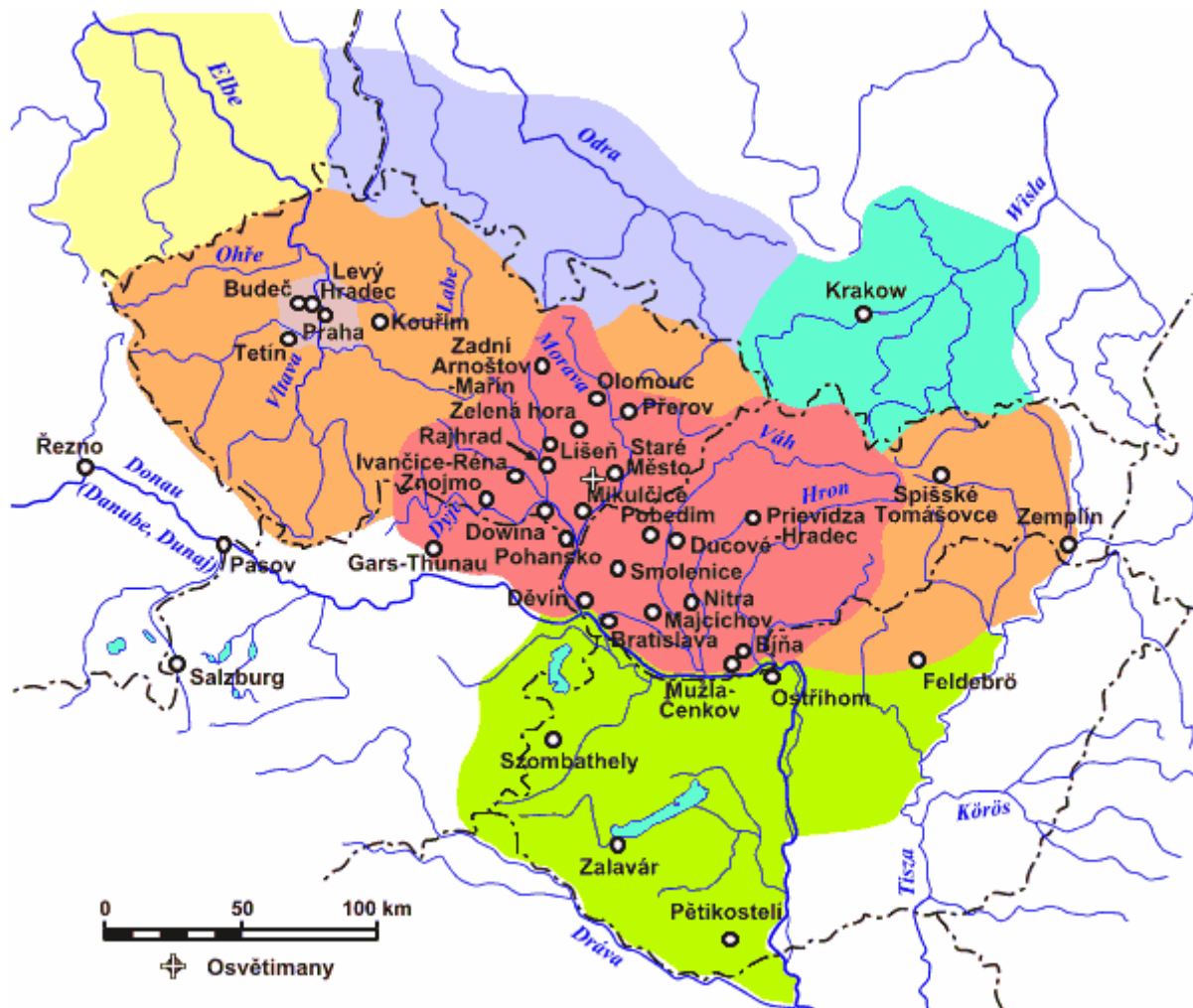
- 7. století kníže **Valuka**

- r. 740 kníže **Borut** ztratil samostatnost, když požádal Bavory o pomoc proti Avarům

Lužické Srbsko – 7. stol. integruje kníže **Drevan**, podřídil se Sámovi

4. , 5., 6. hod.: Význam (přijetí) křesťanství, moravská misie

Velká Morava

– **Mojmír cca r. 830** sjednotil **Moravu** s **Nitranským knížectvím Pribinovým**

- **Rostislav** (846?-870) – usiloval o vymanění z politicky zneužívaného vlivu německé církevní hierarchie, nejprve u Papeže, Bulharů, potom u byzantského císaře

- **863** – **příchod Konstantina - Cyrila** (filosofa) a **Metoděje** (opata pak arcibiskupa) z Byzance

Obecný rozvoj Velkomoravské kultury: duchovní (křesťanská morálka), samostatná církevní organizace, právo, slovanské písemnictví, architektura (církevní i světská), malba, šperkařství...

- **867** – Cyril a Metoděj obhajují úspěšně slovanskou liturgii v Římě (Metoděj tam umírá)

- Cyril cestou z Říma zadržen v německém zajetí

- **Svatopluk** (871-894) – po vzpouře Moravanů proti franským hrabatům Engelšalkovi a Wilhelmovi vedené Slavomírem, přešel Svatopluk na stranu Moravanů a ujal se vlády

– rozšířil říši na území Čech, Lužického Srbska, Krakovska, Slovenska, Potisí, Panonii...

- **880** papež encyklikou **Industriae tuae** – uznal slovanský liturgický jazyk

- vzal

Velkou Moravu jako papežské léno pod ochranu (převzato polským a uherským královstvím)

- **po r. 885** vyhnal žáky Cyrila a Metoděje

Svatopluk II., Mojmir II., Predslav – vnitřní krize (nesvornost) – rozpad

- **cca. 906** – zánik po nájedzu Maďarů

8. hod.: Význam křesťanství pro uchování antické kulturní tradice.

Křesťanství - kultivuje barborské národy zejm. Germány, Slovany aj. kmeny/národy budující na troskách římské říše a latinské kultury nové státy

- je **náboženstvím - bezpodmínečné lásky** Boha k člověku a lidí navzájem (láska bez podmínek – láska i k tomu, kdo mne nemá rád)

- **rovnosti** lidí před Bohem

- zachovává dědictví institucí **římského státu** (idea světovlády - globalismus) a **římského práva, institucí vzdělávacích, vědy, umění, technologií...**

- **jediný Bůh ve třech osobách**

- **Ježíš Kristus** – tj. druhá Božská osoba (vedle 1. božské osoby **Boha Otce** - stvořitele a 3. božské osoby **Ducha Svatého** – dárce milostí) se **vtělil** (inkaroval) do lidského těla, proto je **Bohočlověk**:

- během života zjevil lidem cestu ke spáse a sebeobětí z lásky - smrtí na kříži – **Spasitel** - snal z lidstva trest za prvotní selhání za všechny hříchy lidí, protože hodnota jeho oběti jakožto Boha je nekonečná:

- dokázal svou Božskou moc **vzkříšením** (tj. obživnutím po třech dnech v hrobu jeho lidské složky **vlastní Božskou silou**):

a nanebevstoupením

- na konci věků při „**posledním soudu**“ určí, kdo bude žít věčně v **Božím království** (v nebi):

- nabízí věřícím **spásu odpuštěním hříchů** jako **nezaslouženou milost**, pokud změní smýšlení, pohrdnou majetkem, projeví **lásku**, **uznají své hříchy** a konají **pokání**

- obsaženo v - **Bibli**, zejm. v Novém Zákoně (zákon lásky), oproti Starému Zákonu – tvrdá pravidla „oko za oko, zub za zub“ v židovském náboženství)

- **tradici** (kterou nerespektují protestanté)

Starý zákon – dějiny židovského národa (předznamenávají křesťanství):

- starší část Bible respektovaná i křesťany

- obsahuje **knihy** – **historické** – dějiny spásy – Židovského národa – vyvoleného Bohem, aby nesl informaci o správném náboženství – **monoteismu** - (vztahu k Bohu, morálních pravidlech...)

- **naučné** – kupř. Přísloví

- **prorocké** – Bůh přislíbil Izraeli, že mu pošle Mesiáše – Zachránce, který vybuduje 1000letou říši

Židovský národ - vzniká příchodem 12 kmenů cca 1 300 př. n. l. do Palestiny (tehdy Kanaán) :

- období soudců

- královské období od cca r. 1020 boje s Filištiny: **Saul, David, Šalamoun** (moudrý, vybudoval Jerusalemský chrám...)

- rozpad na severní a jižní království

- **dvojí vyhnanství – asyrské -722**

- **babylónské od -587 (Nabuchadonosor)**

- **okupace Římany 64 př.n.l.**

- **povstání – 1. žid. válka r. 66-74 n. l. – Vespasianem zničen Šalamounův chrám**

- **2. žid. válka r. 132-135 n. l. povstání Bar Kochby, potom vyhnanství – diaspora (život v rozptýlení)**

- **návrat Židů do Palestiny až po 1. světové válce**

9. hod.: Byzantská a římská tradice.

Římské právo (kořen evropské civilizace vedle staré řecké filosofie a židovského a křesťanského náboženství)

- z nepsaného/obyčejového (autority: otec rodu, král, kněz)

- psané - **Zákon 12ti desek** – 449 př.n.l. – rovnost občanů, nedotknutelnost majetku/dědictví v muž. linii

- jeho zápis si vynutili plebejci, aby si patriciové nemohli zákony vykládat svévolně

- za republiky – tvorba zákonů dle principu kolegiality – shoda úředníků - tvůrců zákona (aby jimi nebyly zákony navzájem vetovány - odmítnuty)

- rozdělení práva – soukromé – ochrana práv jednotlivce

- veřejné – povinnosti občana ke státu

- **Justiniánův kodex** – 530 n. l. (shrnutí římského práva do jednotného zákoníku):

- ve středověku přebírá římské právo **církevní/kanonické právo** cca r. 1100

Renovatio imperii Romanorum – idea obnovení Římské říše s tradicí vazalských/klientských porobených slovanských států

- **Karlovci** (potomci majordomů na dvoře Merovejců - franských králů)

- **Karel Veliký** (768-814) - rozšířil Franskou říši od Ebra po/za Limes sorabicus a po Řím...:

- r. 800 korunován papežem na císaře

- **karolínská renesance** vědy (teologie), umění: architektura, literatura... (**Alcuin z Yorku**: zakládá systém dvorní, klášterních, katedrálních škol; píše filosofické traktáty psychologické, logické, morální..., historikové: Frank **Einhart** a Langobard **Pavel Diaconus**, spisovatel, básník a biskup Visigót **Theodulfd**)

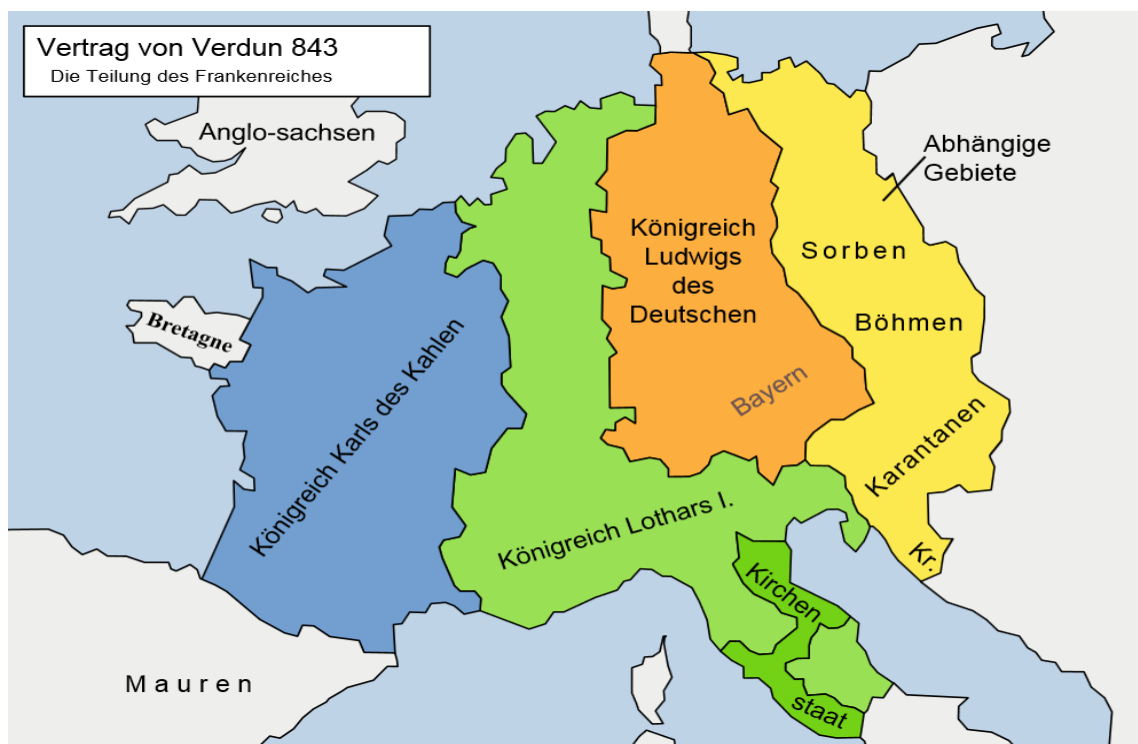
- denárová měna

- pěstování jižních plodin zejm. vína
- zavedl **trojhonný systém** (jař, ozim,

úhor)

- 843/55 **Verdunská smlouva** o rozdělení říše mezi syny Ludvíka Pobožného (Karlem Lysým, Ludvíkem Němcem a Lotharem – císařem):

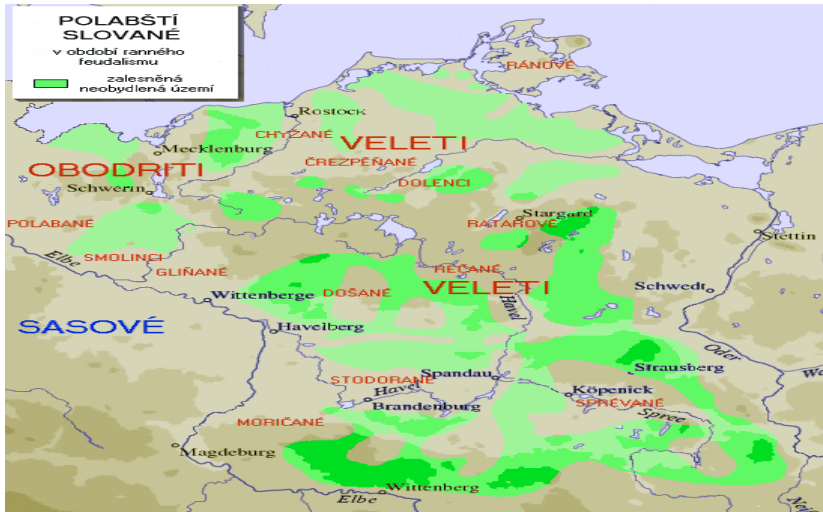
Verdunská smlouva (843 po Kristu)

- **Otonci** (saská dynastie – zakladatel středověké Římské říše národa německého):

- **Ota I. - 962** – korunován papežem na císaře

- **porobení Polabských Slovanů** ve dvou vlnách v 10. a 12. stol. (zaostali v kmenové státní organisaci – forma „citrusový plodů“ a odmítali přijmout křesťanství)

- středověcí „římští císařové“ považovali se za vůdce celého křesťanského světa, nerespektováni zejm. Byzancí, Francií, Anglií, Španělskem (po reconquistě)...

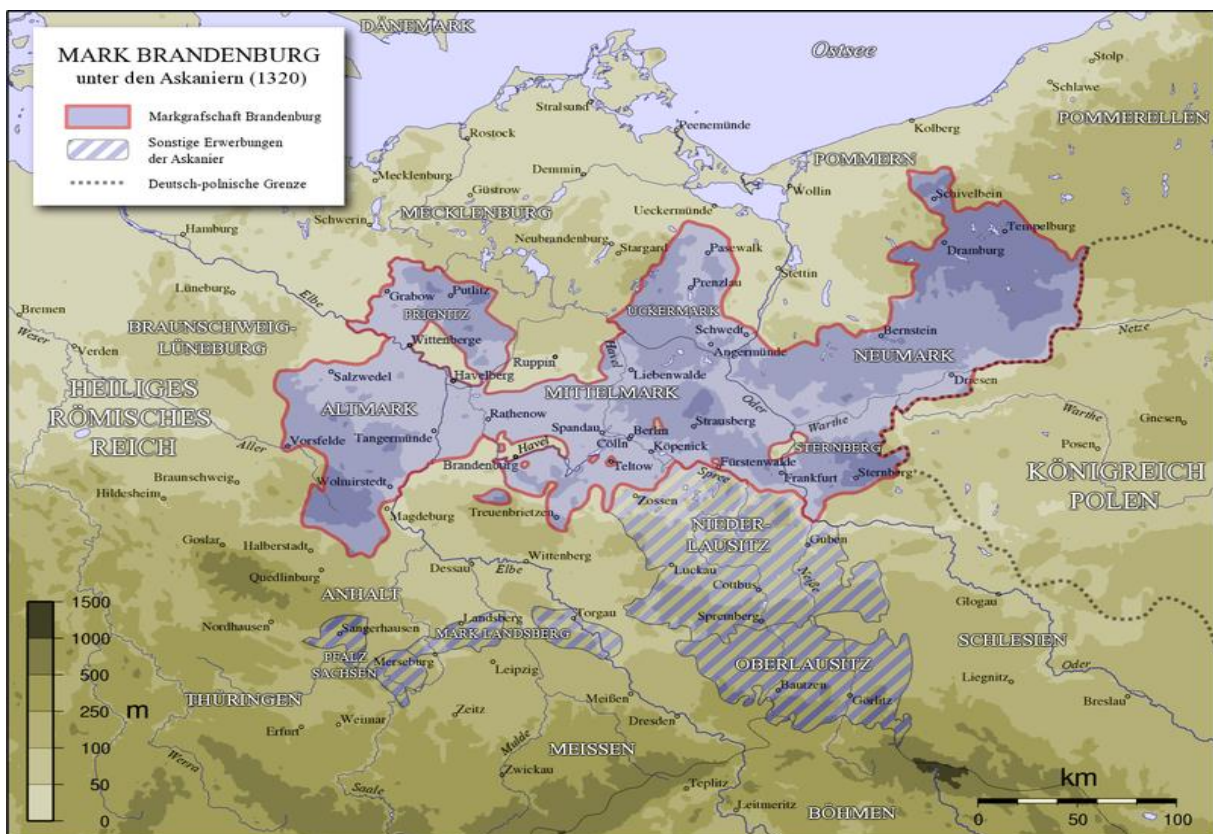
Marky - útočná území proti Polabským Slovanům (Billungská, Severní, Střední (stará, střední a východní), lužická, míšeňská, merseburská:

Billungská Marka:

Braniborské marky (stará na Jesně s městy Luchov, Wustrov apod., střední na Sprévě a nová v Polsku):

Východní marka/rakouská:

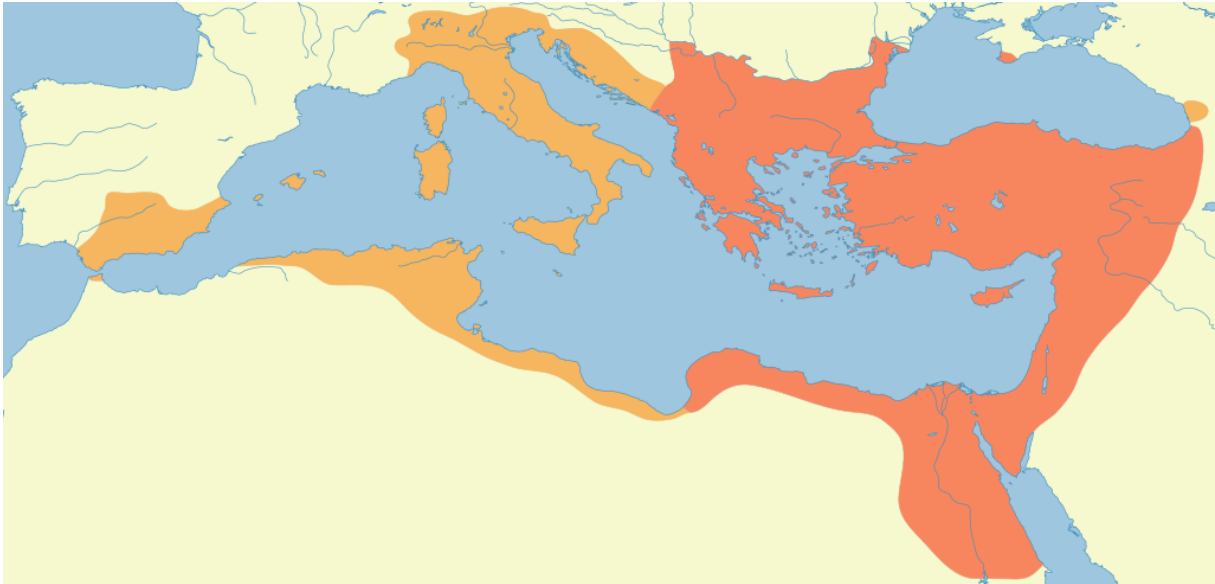

Vindická/venedská/benátská marka:

9. hod.: Byzantská/Východořímská říše

Justinián I. Veliký (527-565) - sesazení západořímského císaře r. 476 – impuls k obnovení římského panství na Západě (znovudobyl Illýrii, Itálii na Ostrogótech, severní Afriku na Vandalech...)

- nechal sepsat jednotný kodex římského práva

7. - 8. století – obrana před nájezdy Avarů a Slovanů na Balkán a Peršanů a Arabů z východu a jihu

Byzantská – kultura – navazuje na řecko-římskou

- vyspělé - vzdělávací instituce (Magnaaura – palác. škola)

- umění – **křesťanské**: architektura (Chrám Boží Moudrosti, křížový půdorys, kopule), mozaiky, ikony, literatura (teologická, historická, geografická...), hudba...

- řemeslo – vyspělé sklářství, zlatnictví, textilnictví, zejm. hedvábnictví (umožnilo omezit dovoz z Číny)

- **církev - césaropapismus** – císař je autoritou v personálních/věřoučných věcech církve (dosazuje, odvolává konstantinopolského patriarchu)

- ideálem je tzv. „symfonie“ (souzvuk) světské a církevní vlády

- **velké schisma r. 1054** – věroučné rozdíly mezi katolickou a pravoslavnou církví: zejm. spor o „**filioque**“ :

- **katolíci:** Duch svatý vychází z Otce i Syna, uznávají primát římského biskupa – papeže v církvi

- **pravoslavní:** Duch svatý vychází jen z Otce, neuznávají primát papeže

10. stol. – dočasný mocenský vzestup Byzance

od 11. Stol. - útok seldžuckých Turků,

- 1071 bitva u Matzinkertu - ztráta Malé Asie

(1204 – 1261) – pád řeckého císařství po dobytí Cařihradu křižáky a dosazení „latinského císařství“ za 4. Křížové výpravy

1453 – dobytí Konstantinopole Turky

Byzantské politicko-kulturní dědictví ovlivňuje dodnes poměry zejm. od střední i východní Evropy (**Balkán, Rusko, Zakavkazsko...**) až po Dálný Východ.

10. hod.: Cyrilometodějská mise a tradice.

Účel C.-M. misie – vymanění se z vlivu německé církve zneužívané k politicko-mocenské expansi Německé říše

- autentická christianisace obyvatel srozumitelným slovanským jazykem – vytvořeny – **staroslověnština** – bohoslužebný/knižní jazyk ze solunského nářečí

- **hlaholice** – „první“ slovanské písmo (Bojná: zlaté plakety se slovanským písmem cca 100 let před Cyrilo-metodějskou misí...)

- cyrilice – vyvinula se z glagolice a řecké unciály v Bulharsku (dnes z ní vyvinuta moderní písma v Rusku, Srbsku, Bulharsku, dříve v Rumunsku...)

- psané právo – **Zákon sudnyj ljudem**

- překlady Bible, bohoslužebné texty (srozumitelné laikům)...

Tradice - legendy o životech svatých (**Moravsko-panonské legendy** – oslava životů a díla sv. Cyrila a Metoděje a jejich úsilí o šíření křesťanství a rozvoj vzdělanosti)

– **Sázavský klášter** – slovanský rítus, založen v 11. století mnichem Prokopem (kníže Oldřich a biskup Šebřín)

- v Legendě o sv. Prokopu: zápas německého a českého živlu

- kontakty s Kyjevskou Rusí (staroslověnské legendy o sv. Václavu nalezeny v Rusku – prameny k nejstarším českým dějinám)

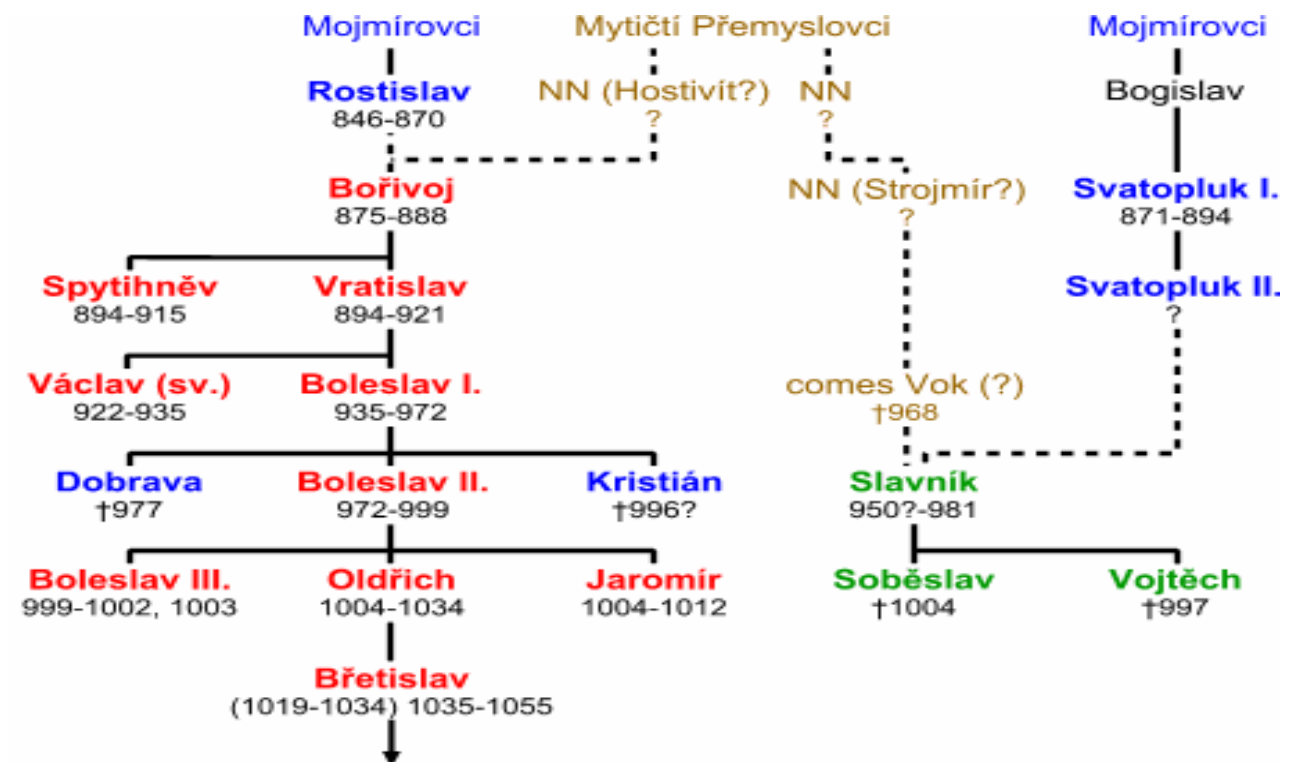
- **1085** Král Vratislav II. žádal papeže o povolení slovanské liturgie (rozkvět kláštera za opata Božetěcha)

- **1347 Klášter Na Slovanech** (Emauzy v Praze) – zal. císařem Karlem IV. (držitel papežského privilegia: kdekoliv v jeho přítomnosti povoleny slovanské mše)

- uvedeni charvátští mniši z kláštera Tkon na ostrově Pašman u Zadaru

11. hod.: Český přemyslovský stát v raném středověku.

(Jaromír 1004-12 byl starší než Oldřich 1012- 33/34; schází dcera Boleslava I.; Mlada - abatyše u sv. Jiří na Praž. hradě, Doubravka – manželka pol. kn. Měška)

Vytvořen **dynastií Přemyslovců** od bájného **Přemysla Oráče** vyvoleného za manžela **Krokovy** dcery **Libuše** (bájná knížata: **Nezamysl, Mnata, Vojen, Vnislav, Křesomysl, Neklan, Hostivít**)

Bořivoj – 1. historicky doložený kníže vládl z **Levého Hradce** (1. Kostel sv. Klimenta,

- pokřtěn s manželkou sv. Ludmilou sv. Metodějem na Svatoplukově dvoře

- po Strojmírově (snad Přemyslovec, chránělec německých císařů, zapomněl češtinu) povstání znovu dosazen Svatoplukem, který vládl v Čechách i po jeho smrti za nedospělé syny.)

- přenesl sídlo na **Pražský hrad** (založil kostel P. Marie)

Spytihněv – v Řezně uznal vazbu k východofranské říši (?)

- podřízení české církve řezenskému biskupu (Morava pasovskému a Nitransko solnohradskému biskupství), kněží východního obřadu vyhnání koncem 11. stol.

Vratislav I. – otec Václava a Boleslava (manželka Drahomíra ze Stodor, měla dát zavraždit tchýni sv. Ludmilu ze Pšovska V Lužického Srbska?)

Sv. Václav (+ r. **929 V 935?**) uhájil samostatnost vůči císaři Jindřichovi Ptáčníkovi, změnil orientaci od Bavorské na Saskou dynastii (založil kostel sv. Víta – patron Saska)

- na svou dobu vzdělaný (budečská škola: latina, řečtina starověština...), žil autenticky křesťanský život, vojensky zdatný – porazil Kouřimského knížete.

- po vzoru děda Bořivoje i otce Vratislava I. udržoval protigermánskou alianci s Polabskými Slovy, po jejich porážce Jindřichem Ptáčníkem se r. 929 podřídil císaři a zavázal k placení ročního tributu: 120 volů a 400 hřiven stříbra...

- **929 V 935** – **zavražděn** družiníky bratra Boleslava (obava z přílišné servility Němcům)

- nebeský přímlovce za český národ, věčný nebeský panovník, jeho nástupci – pozemští dočasní zástupci...

Boleslav I. - s císaři Jindřichem I. Ptáčníkem a Otou I. vedl 14ti letou **Saskou válku**, nakonec se také poddal, nicméně za důstojných podmínek

- **vytvořil - obrovskou říši**: připojil Slezsko, Slovensko až po hory Tritry, Krakovsko, po Červenou Rus – hrad Červeň na Haliči (slovanský Bůh Svantovít hledí: na Západ – červená, Východ – zelená, Sever bílá a na jih – černá), zaplatil český výboj prodejem Haličanů na otrokářských trzích v Aquilei...)

- hradskou správu země prostřednictvím kastelánů
- řetěz pohraničních hradů proti překvapivému útoku
- českou denárovou měnu stříbrnou

Boleslav II. Pobožný (972-999) – 973 zřízení pražského biskupství –
podřízeno Mohučskému abp. (snížení politické závislosti na Německu)

- odstraněna
záminka ku otevřené „misijní agresi“ Germánů jako u Polab. Slovanů

- 1. světcí sv.

Václav, sv. Ludmila – příslušníci vládnoucí dynastie

- ztratil východní území (Slezsko, Krakov, Červeň v Haliči)

- praž. bisk. Vojtěch Slavníkovec – odešel do Říma na protest proti nekřesťanským mravům: apoštol Maďarů, mise v Polsku a v Prusku (tam zabit)

- 995 likvidace Slavníkovských vnitřních konkurentů

1. krize českého státu – dynastické spory mezi syny

Boleslava II.: Boleslavem III., Jaromírem a Oldřichem:

- **Boleslav III.** (999-1002, 1003) – nechal vykastrovat Jaromíra, vyhnán

– **Vladivoj** (1002-3) - dosazený pol. Králem Boleslavem Chrabrým

- na sněmu v Řezně jako první český panovník přijal od něm. císaře Čechy v léno za slib poslušnosti a proto němečtí císařové po 11.-12. století až do vydání Zlaté buly sicilské (cís. Fridrichem II. Štaufským r. 1212, dědičná královská hodnost po české panovníky) zasahovali do voleb českých panovníků

- **Jaromír** (1004-1012) – dosazen něm. císařem **Jindřichem II.**

- **Oldřich** (1012-34) – ukončil dynastickou krizi

- připojil trvale Moravu

- manželka česká selka Božena: Důkaz středověkého

vlastenectví:

A když jest tak šlechta s chlapstvem smiešena,
budeť Božena má žena!

Radějí sě chci s šlechtnú sedlkú českú smieti
než králevú německú za ženu jmieti.

Vřet každému srdce po jazyku svému,
a pro to Němkyně méně bude přieti
lidu mému.

Němkyni německú čeled bude jmieti
a německy bude učiti mé děti.

Pro to bude jazyka rozdelenie
a inhed zemi jisté zkaženie.

Páni, neviete dobra svého,
lajíce mi z manželstva mého.
Kde byste řečníky brali,
když byste před kniení stáli?"
Když z Boženy syna jměl,
tomu byl Břecislav vzděl.

Dalimil (poč. 14. stol.)

Břetislav (1034-55) - „český Achilés“ (unesl císařovu dceru Jitku ze Svinibrodského kláštera, přesekl mečem řetězy...)

- **opora v družinících** – základ „české šlechty“

- **1039 vyhlásil Dekrety** (Břetislavovy) – zákaz pohanských zvyklostí, v Hnězdně při vyzvednutí ostatků bp. Vojtěcha

- stanovil do 13. stol. platný **stařešinský nástupnický řád** (vládne nejstarší příslušník rodu, zbývající na moravských údělech: Olomoucký, Brněnský, Znojemský, Jemnický, některé české kraje)

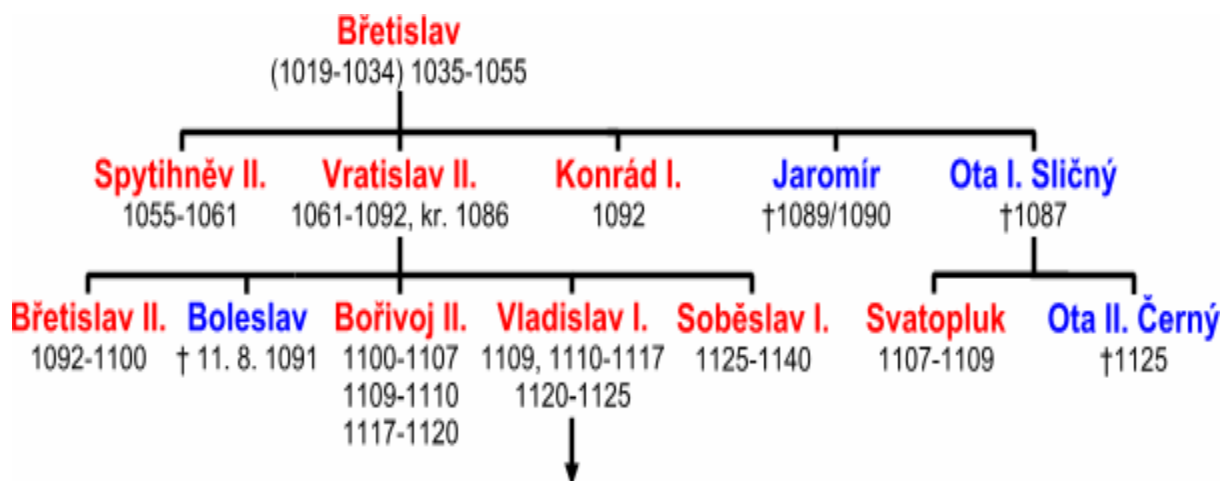
- **1040** porazil císaře Jindřicha III. u Brůdku v Českém lese

- dobyl **Krakovsko, Slezsko** (dočasně, získal lužickosrbské Budyšínsko, Západní Slovensko – Pováží)

Upevňování českého státu:

Příklady rozbíjení českého státu „německými“ císaři na říšská léna a jejich zasahování do obsazování českého trůnu:

1. Dynastické spory o vládu mezi pěti syny Břetislavovými:

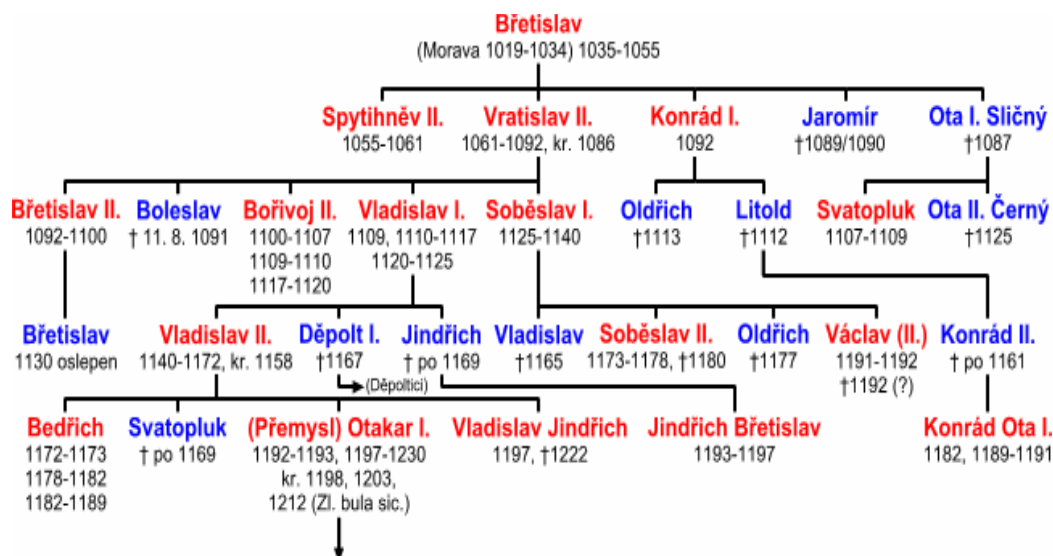

- **Vratislav II.** (1061-92) – papežem povoleno nošení bisk. mitry

- **1063** založil **biskupství olomoucké**, aby omezil snahu bratra praž. bisk. Jaromíra vyčlenit praž. biskupství z českého státu jako říšské léno

- **1085** získává **královskou hodnost** (jen pro svou osobu za pomoc císaři Jindřichovi IV v boji s papežem o investituru při dobývání Říma a proti Sasům)

2. Dynastické spory o vládu mezi čtyřmi syny Vratislava II.:

- až **Soběslav I.** (1125-40) - r. 1026 porazil něm. císaře Lothara u Chlumce a prosadil tak výsledek svobodné volby Čechů proti Otovi Olomouckému prosazovanému Němci

- staví **hraniční hrady** a zemské brány

Vladislav II. (1140-73) – syn Vladislava I. za podporu císaře **Fridricha I. Barbarosy** obdržel královskou hodnost za dobývání Milána

- vzdal se trůnu ve prospěch syna **Bedřicha**

2. krise českého státu – ohrožení jednoty zemí a svobody vlastní volby panovníka císařem **Fridrichem I. Barbarosou**:

– odmítl uznat vzdání se trůnu krále Vladislava ve prospěch syna Bedřicha a udělil Čechy jen jako vévodské léno **Soběslavovi II.** synu Soběslava I.

- po bojích s moravskými úředníky dosazen císařem syn Vladislava II. **Bedřich** (1179-89)

- **1187 Zlatou bulou** prohlásil biskupa pražského Jindřicha Břetislava za říšského knížete, přímého leníka císařova

- **učinil z Chebska** s hradem (říšskou falcí) **pohraniční marku** – útočné teritorium určené k

nástupu jako tzv. Stará marka mezi Sálou a Labem proti Polabským Slovanům anebo Východní marka – Rakousko apod., naštěstí zahynul na křížové výpravě v Sýrii.

1197 – biskup, markrabí a kníže Jindřich Břetislav (1193-1197) státní krizi vyřešil sjednocením tzv. „říšských lén“ pražského biskupství a moravského markrabství s českým knížectvím

Císař Fridrich II. Štauf (1212 kr.-1220 cís -50) - 1212 – Zlatou bulou sicilskou udělil dědičné královské hodnosti **Přemyslu Otakaru I. (1197-1230)**

- ztížil přímé vměšování
německých císařů při dosazování českých panovníků a rozbíjení jednoty českého státu na říšská léna

- potvrzení výsadního
postavení českého státu v Říši - osvobození od všech povinností vůči říši mimo účasti ve sněmech...

12. hod.: Svatováclavská tradice

Svatý Václav - ve státně-náboženské ideologii/mytologii považován za **věčného panovníka** na nebesích – nebeského ochránce českého národa (české země), přímluvce za český národ u Boha (Viz text „hymny“ „Svatý Václave“)

- korunovační klenoty od doby Karla IV. chovány v blízkosti jeho ostatků ve svatováclavské kapli chrámu sv. Víta na Pražském hradě a pouze propůjčovány ke korunovacím jeho dočasným zástupcům na zemi

- velitel legendárního vojska spícího v Hoře Blaníku, připraveného ku záchraně českého národa

- velitel nebeské jízdy, která na signál archanděla Gabriela zahájí boj s ďáblem na závěr věků.

- **Svatováclavské milénium r. 1929** slaveno za První republiky při slavnostním otevření dostavěné katedrály sv. Víta za účasti prezidenta Masaryka a pražského arcibiskupa Františka Kordače

- **Miléniové cvičení orelských jednot** na stadionech v Praze na Strahově za účasti Presidenta Masaryka

- **Jubilejní výstava** v chrámu sv. Víta na Pražském hradě

- **Předání bojové zástavy 8. Jezdeckému pluku „Knížete Václava Svatého“** **Presidentem Masarykem na Václavském náměstí** a ve Staré Boleslavi s účastí arcibiskupa A. G. Roncalliho, pozdějšího papeže Jana XXIII.

Zneužití s. Václavské tradice za protektorátu - Čestný štít protektorátu Čechy a Morava s orlicí sv. Václava – tzv. „Svatováclavská orlice“ vyznamenání založené ke 2. výročí smrti Reinharda Heydricha německým státním ministrem pro Čechy a Moravu Karlem Hermannem Frankem.

13. hod.: Úloha církve, hospodářské poměry.

Církev – křesťanská interpretace - „neviditelná“ (nadpřirozená)
 – mystické tělo Kristovo vedené Kristem – „hlava“, věřící –
 „končetiny“) – **společenství svatých**

- chybní **viditelné společenství**
 vedené církevní hierarchií – **společenství hříšníků**

- **úloha - christianisace**
obyvatelstva – spása a posvěcování lidstva (pokračování
 vykupitelského díla Kristova)

- **prostředky - instituce**
duchovní správy: arci/diecése, farnosti

- **mimokřesťanská interpretace – mravně-kulturní**
funkce (morálka postavena na bezpodmínečné lásce k Bohu a
 bližnímu)

- **zachování tradic**
antické civilisace - instituce - vzdělávací – školy při biskupstvích,
 klášterech

- **University** (trivium:
 gramatika, rétorika a logika a kvadrivium: aritmetika, geometrie,
 hudba a astronomie)

- **sociální, umělecké**

- **technologické inovace:**
 církevní instituce, zejm. reformované clunyské kláštery „vysazované“
 v nehostinných krajích z vyspělých oblastí poskytovaly svému okolí
 technologické inovace, řemesla, vysoušení a zavlažování (meliorace)
 půdy, hnojení a obdělávání půdy, užívání technických novinek,
 nových plodin... (zejména cisterciáci)

Problémy církve v raném středověku:

- **emancipace církve od majitelů kostelů** – „vlastnické kostely“ budovány od 6./7. stol.

- šlechta investuje/dosazuje své kandidáty jako papeže (římská aristokracie), biskupy, kněze na fary

- šlechta si ponechává zisky z církevních desátků

- **manželství kněží** (např. kronikář Kosmas, děkan pražské kapituly u sv. Víta byl ženatý)

Národnostní poměry v církevní hierarchii – velký podíl Němců mezi biskupy, řeholníky nových řádů 12. stol.

Mnišství – přejato do křesťanství z orientálních náboženství? (hinduismus, egyptské kultury...)

- **křesťanské** - od pol. 4. stol - **individuální** – sv. **Antonín** – anachorétismus (poustevnictví), monachos (žijící sám)...

- **druhy: stylité** (žijí na vrcholu sloupové hlavice), **dendrité** (v kmeni stromu), **inclusi** (zazdění), **rekluzové** (tuláci)...

- **kolektivní** - sv. **Pachomios** – **komunity mnichů** - koinos bios (společný život) cenobitství

- reformováno – **východní** - sv. Basilem (4. stol. východ, basiliáni)

- **západní** - sv. Benediktem (r. 529 sepsal Řeholi: „Ora et labora“)

- podřízení biskupům

- iroskotské kláštery
centra civilisace v temném období zániku Západořímské říše (sv. Patrik, sv. Kolumbán)

- **clunyjská reforma**
(10.-12. stol.) – **upevnění autority církve, zejm. papeže**

– **emancipace církevních institucí** („vlastnické kostely a kláštery“ vyjímány z moci světských majitelů)

- **premonstráti, cisterciáci** –
hierarchie francouzských mateřských klášterů dozírající na mladší

Hospodářské poměry

Stát - spravován **hradským zřízením** – **hradskými správci** -
kastelány s ozbrojenou družinou – **výběrčí pokut, cel, daní**, soudci,
svolavatelé zemské vojenské hotovosti svobodných bojovníků

- **ražba stříbrných denárů** západních vzorů

- **chrání** - obchod **tržním mírem**

- **obchodní stezky** (obchod v rukou cizinců – obch. osady
v Praze: Židé, Němci, Italové...)

- **neosazená půda vlastnictvím knížete**

- **obdělávaná půda – dominikál - statky - knížecí**

- **postoupené - šlechtě**

- **církví**

- **rustikál - poddanské vsi** – s propůjčenou
půdou obdělávanou poddanými za naturální dávky: plodiny, zvířata,
řemeslnické výrobky, roboty

technologický pokrok - na **panských a církevních statcích** (zejm.
cisterciáci) v **obdělávání, hnojení a melioraci půdy, řemesla**

Vnitřní kolonisace (od konce 12. stol.) – vlastním obyvatelstvem
z úrodných do podhorských oblastí

14. hod.: Románská kultura.

Románské umění – 10.–12. stol. – po definitivním rozšíření nových etnik v západní a střední Evropě a skončení karolinské doby vzniká jednotný styl v Itálii, Francii, sev. Španělsku, Porýní, záp. Británie a šíří se na východ do oblastí římského křesťanství

- navazuje na slohové podněty antického světa

- architektura kamenná - církevní:

– **kláštery** „stavební horečka“ za clunyjské reformy

- **chrámy – baziliky** - u nás: bazilika sv. Jiří na Pražském hradě, Stará Boleslav, Doxany, Milevsko, Předklášteří u Tišnova

- **rotundy** – Sv. Jiří na Řípu, Sv. Kateřiny ve Znojmě (fresky – přemyslovský cyklus)

- světská:

radnice, mosty (Juditin, Avignon), **hrady** (Přimda, Cheb s obytnými věžemi - donjony), **paláce, měšťanské domy...**

- **znaky** - masivní zdi, valená křížová klenba, půlkruhové oblouky (lomený převzat ve 12 . stol od Arabů na Sicílii), sdružená okna...

- rotundy na kruhovém půdoryse s výklenky – apsidami (koncha – půlkulaté zaklenutí)

- **sochařství** (anatomicky nepřesné, velikost symbolisuje význam...)

- **výmalby interiérů** – v kostelích „Bible chudých“... Viz „Přemyslovský cyklus“ v rotundě sv. Kateřiny ve Znojmě:

- **iluminace kodexů** iniciály, miniatury...
Viz Vyšehradský kodex – ke korunovaci Vratislava II.:

- **literatura** (teologická, historická...:
Kosmova kronika česká – latinsky)

- **hudba: Hospodine, pomiluj ny...**
(staroslověnský vliv), **Svatý Václave...** (cca poč. 12. stol., „státní hymna“)

15. hod.: Kolonizace, vznik měst, rozvoj řemesla, obchodu, těžby drahých kovů. Islám a Evropa. Papežství a císařství.

Zvýšení výkonnosti zemědělství na přelomu milénií:

- **Kolonisace** – osídlování neobydlených území (v záp. Evropě od 11. stol.)

- **vesnická** - rozšiřování zemědělsky využívané půdy (obdělávané, pastvin...)

- **vnitřní** – od poč. 12. stol. prostřednictvím vlastního obyvatelstva

- **vnější** – od konce 12. stol. cizími kolonisty (zejm. ze spojeného Nizozemí - Frísové) do Skandinávie, Pobaltí, Českých zemí, Uherska...

- **lokátoři** – podnikatelé v zakládání obcí

- nalézali „locus“ (lat. „místo“), rozměřovali lány

- přiváděli kolonisty

- **kolonisté** – dočasně (**lehotou**) osvobození od **pevných dávek**) a **robot** (povinnosti odpracovat ročně určitý počet dnů na panském)

- na výhodné **německé/emfyteutické „právo“** přecházelo i slovanské obyvatelstvo (dědičný nájem v penězích): hodnota pevného peněžního nájmu klesala, vrchnost získala výhodnou peněžní formu renty

- **technologické inovace** – nahrazení – **jařma** (za volské rohy/boky) **chomoutem** (za šíji, pro voly i koně)

- **rádla** (jen kypří) **pluhem** (půdu obrací)

- **trojhonné hospodářství** (ozim, úhor, jař, nařídil Karel Veliký)

- **intenzivnější hnojení** – obilnářství (výnosy: 1:8)

- chov ovcí na vlnu (zejm. v Anglii pro soukenické manufaktury ve Flandrech, Itálii...)

Rozvoj měst – středisek obchodu a řemesel způsoben růstem obyvatelstva

- posílen rozšířením peněžní směny vynucené zesílením státní organizace

Města – královská – mohla si vyplatit samosprávu a zbavit se dozoru královského rychtáře

- **věnná** – hradila náklady královen (Hradec Králové, Dvůr Králové...)

- **horní** – s nalezišti drahých kovů (stříbra; Jihlava, Kutná Hora, Příbram, Stříbro...)

- **poddanská** – poddána církevní anebo světské vrchnosti (šlechtě)

- **s výsadami**: postavit hradby, soudní, hrdelní, trhové, mílové (zákaz trhů v okruhu města), várečné (monopol na vaření piva), výstava pálenky, vína...

- řízena – **rychtáři** – zástupci vrchnosti (později policejní pravomoci)

- **samosprávou** – městskou radou: purkmistr a konšelé

- **obyvatelé – plnoprávní** (volí a jsou voleni) – **měšťané – patriciát** – žijí jen z pronájmu domů

- **mistři** –

majitelé/nájemci domů vykonávající řemesla (sdružují se podle profesí do **cechů**: stanoví standardy výrobků, ochranu před konkurencí – počet mistrů, kvalitu, množství a ceny výrobků)

- **neplnoprávní** - služebný personál (tovaryši, učni...)

- **klérus** – **kněží** duchovní správy (faráři, kaplani...)

- **řeholníci** – členové klášterních komunit

- obyvatelé židovských ghet – zvl. královská ochrana za finanční služby (profese odporující křesťanské morálce lichva: půjčky až na 350%), **pogromy** – útoky na Židy

- povoleno nekřesťanské náboženství s modlitebnami – synagogami, hřbitovy...)

- **příslušníci universit** – učitelé a studenti/žáci

- studují na 4 fakultách – **artistická**

/filosofická (přípravná) - sedmero svobodných umění - **trivivium**: gramatika, rétorika, dialektika

- **kvadrivium**: aritmetika, geometrie, astronomie, hudba

- **lékařská**,

- **právníká**

- **teologická**

Městské právo – magdeburské – severně od Prahy (pramen práva: Saské zrcadlo)

- **norimberské** – jižně od Prahy (pramen práva: Švábské zrcadlo)

- města mladší se dotazovala starších na „poučení“

- Přemysl II. Otakar i Václav IV. zakázali poučování českých měst z Německa (magdeburský okruh poučován z Litoměřic, norimberský z Prahy, moravský z Brna, Znojma...)

Islám a Evropa:

- **založen Mohamedem (+ 631) v Mekce**, pak po útěku v Medině vzniká muslimská obec z přírodního náboženství uctíváčů měsíce, vliv židovství a křesťanství

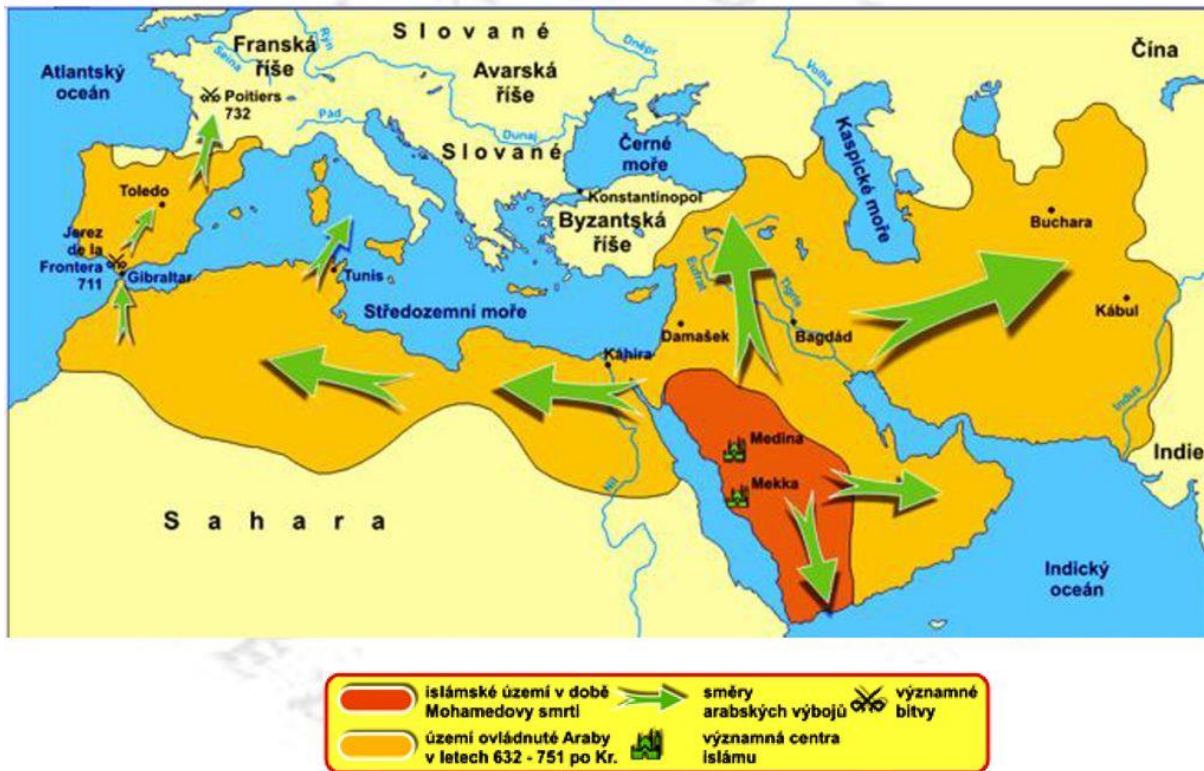
- **Věrouka** - pevný řád právních vztahů k Bohu a lidem (šaríja) – nekompatibilní s moderním liberálním „právním státem“

- Bůh je jeden stvořitel světa, Proroci židovští i Ježíš Kristus zprostředkují Boží vůli, pokaženou, proto vyslán poslední prorok Mohamed (pečeť proroků)

- andělologie

- poslední soud: odměnění spravedlivých, trest hříšníků, predestinace
- předurčení...

- po Mohamedově smrti – **vojenská expanse** – do pol. 7. stol. dobyty Sýrie, Mezopotámie, Egypt, Palestina, Persie, Severní Afrika, r. 711 Pyrenejský poloostrov (r. 732 odražení Karlem Martelem u Poitiers ve Francii) pak Sicílie, Střední Asie, Indie, Jihovýchodní Asie...

- **chalífát** – nábožensko-politická instituce, sídla chalífů: Damašek, Bagdád, Kordóba (9.-10. stol., **reconquista** znovudobytí Pyrenej. poloostrova křesťany 8.-15. stol, 1492 - Granada), Káhira

- **islámská kultura** – z křesťansko-byzantské a perské (ta z christianizované helénistické)

– **umění - architektura** - kopule, glazované obklady

Tzv. „Lví fontána“ v paláci Alhambra v Granadě (Španělsko)

- **hudba**

- **písemnictví** (intepretace kur'ánu, dogmatika...)

- **věda**: právo, matematika, astronomie, geografie, lékařství
(zakázány pitvy, operace očí, odstraň. moč. kamenů, císařské řezy...)

- **technika** - konzervování potravin

- vynález hadrového papíru (zlevnil knihy,
nahradil drahý čínský papír z bambusu a moruše)

- textil: bavlna, hedvábí, vlna...

- sklářství, zbrojířství, šperkařství

- **hospodářství - dálkový obchod** – od 9. stol.
bezhotovostní platby směnkami a šeky (proti lupičům; persky „čak“)

- **manufakturní výroba** - koberců...

Konflikt křesťanství a islámu – oboustranná „svatá válka“ za nejvyšší náboženské hodnoty

- reconquista na Pyrenejích

- **křížové výpravy** - k dobytí božího hrobu
v Palestině (1. výpr. r. 1095 – zřízeno Jerusalémské království, 4 výpr. 1402-
1404 dobytí Cařihradu Benátčany – Latinské císařství...)

- vůči nemuslimům – proti
katarům (poč. 13. stol.), Pobaltům (13./14. stol.), husitům (15. stol.)...

Papežství a císařství:

Franští králové a němečtí císařové - ochránci papežů:

Pipin Krátký III. (751-768) – r. 754 Papež Štěpán II. pomazal jeho i syny (Karla Velikého) na krále v Paříži (katedrála St. Denis)

- **755-756** Porazil Langobardy v sev. Itálii a daroval papeži území kolem Říma - základ Papežského státu (**Pipinova donace**)

Ota III. (996-1002) ustanovoval papeže (r. 996 Řehoře V., r. 999 Silvestra II.)

Jindřich III. (1039–1056) nebezpečí **cesaropapismu** (světská hlava církve jako v Byzanci) ukončil papežské schisma (dvojpapežství) jmenoval papeži (Clemense II. a Damasa II., svého kaplana a příbuzného)

Konflikt papeže Řehoře VII. s císařem Jindřichem IV.:

Řehoř VII. (1073-1085) - stoupenec - „**clunyjské reformy**“ církve – klášter zal. r. 910 jako „**nevlastnický**“ tj. **podřízen přímo papeži**

- **opravdovost**

a přísnost křesťanského řeholního života (vliv na sv. Václava, sv. Vojtěcha...)

- **emancipace církve od světské moci**

(škodlivého vlivu patronů - „vlastníků“ kostelů, far, klášterů...)

– **Dictatus papae** r. 1075 - papežská bula - **nadřazenost duchovní hlavy křesťanské Evropy** – papeže nemůže nikdo soudit

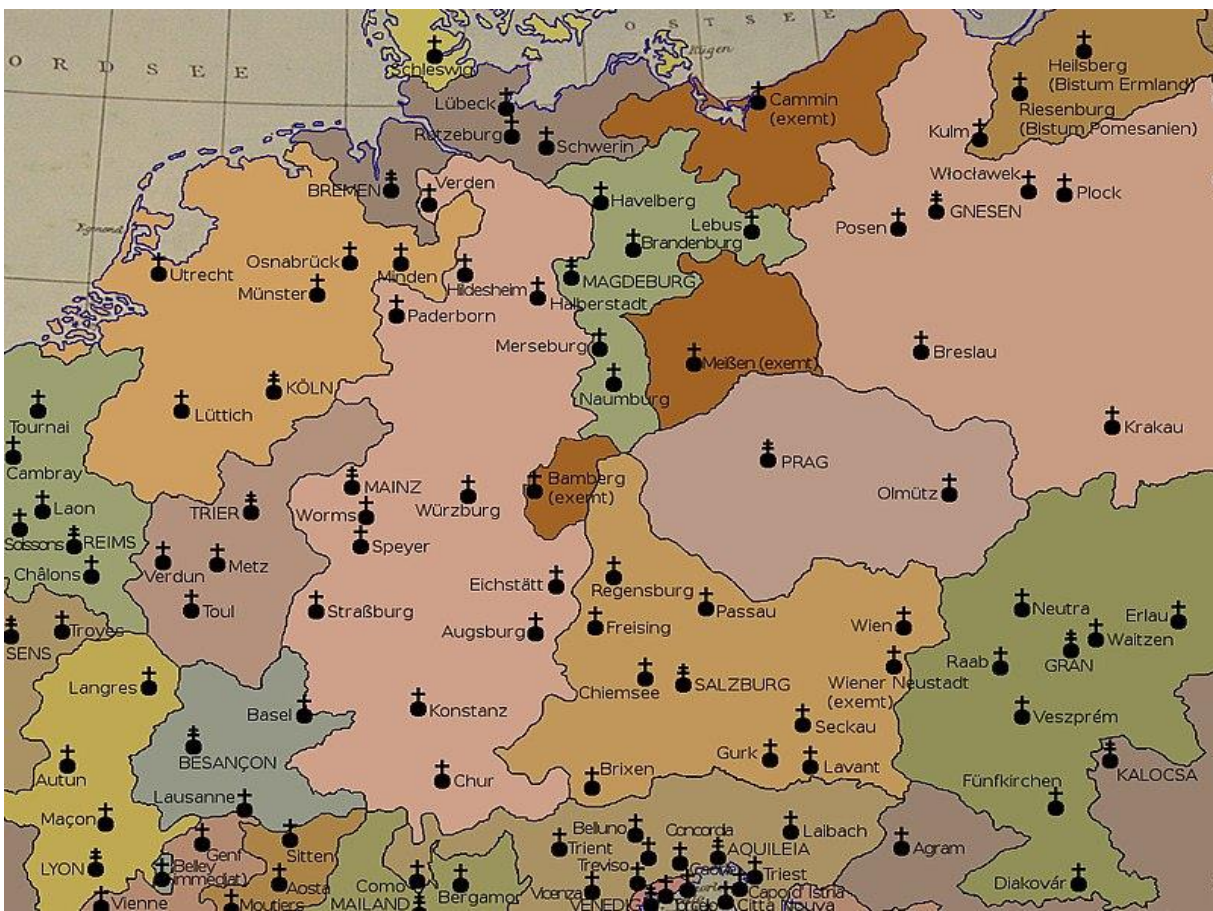
- papež může sesadit císaře

- neomylnost papežova

- **proti laické**

investituře kleriků (simonii – kupování církevních úřadů)

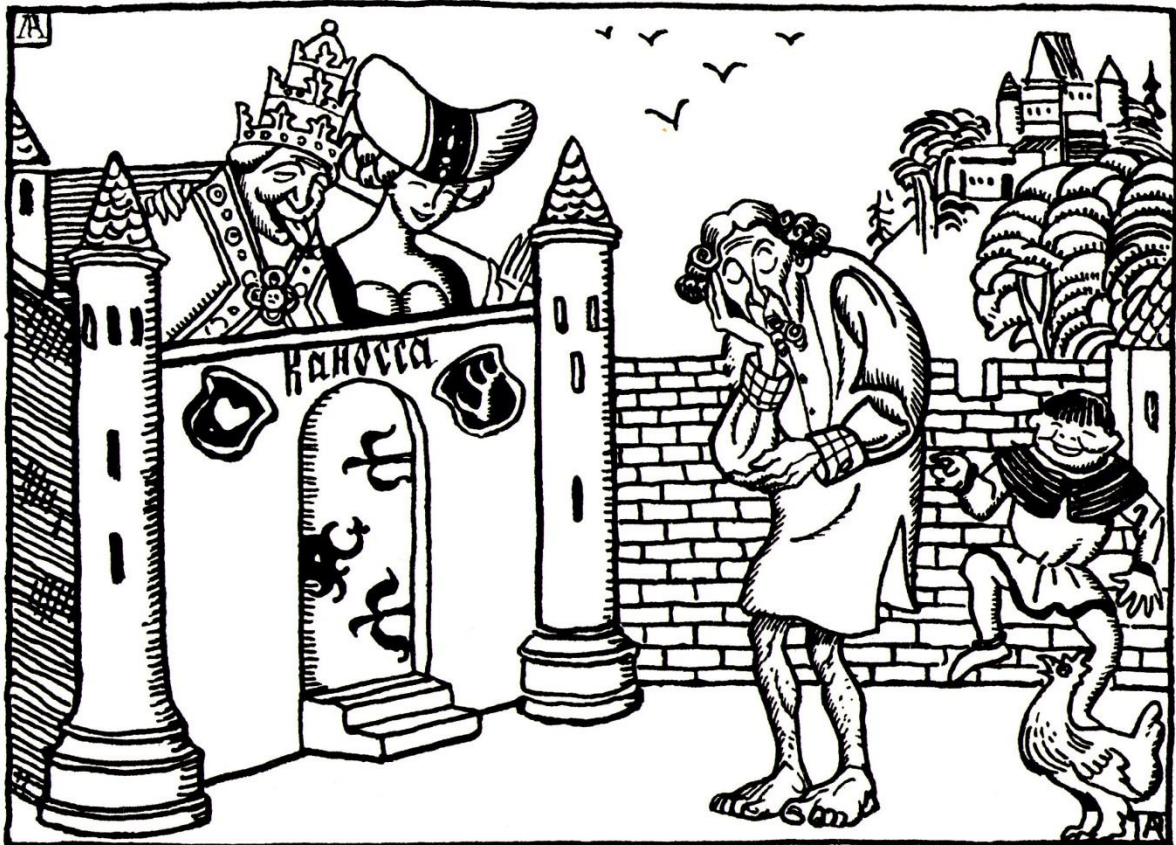
V Říši však byla „duchovní knížata“ arcibiskupové i **světskými pány, kurfiřty - voliteli císařů** (trevírský, kolínský a mohučský – kancléři pro Burgundsko a Arelatsko, Itálii a Německo/korunovával, (**světští kurfiřti**: král český, falckrabě rýnský, vévoda saský a markrabě braniborský)

- císařem Jindřichem IV. svolaný sněm německých biskupů papeži vypověděl poslušnost

- papež **1076** císaře Jindřicha IV. **exkomunikoval** z církve, říšská knížata ho sesadila, protože **církevní trest** – absolutní překážka sociální/politické funkce provinilého

- **1077** – **Canossa** – papež udělil císaři Jindřichovi IV. v kajícím šatu absoluci (odpuštění)

Konkordát Wormský r. 1122 – mezi papežem Kalixtem II. a císařem Jindřichem V. - řešení sporu o investituru: císař respektuje kanonickou volbu kleriků a ve druhém kole spolurozhoduje o novém kandidátu

Závěr: **Na západě se systém vyvažování moci nejvyššího církevního a světského představitele** – stal zárodkem modelu vyvažování státních mocí (zákonodárné, výkonné a soudní)

Východ – césaropapismus (byzantinismus) – převaha světské nad církevní mocí (západní interpretace)

- **symfonie** – souzvuk světské a církevní moci (východní interpretace)

Krize Papežství (od poč. 14. stol.) – 1309-1377 sídlo papežů v Avignonu (kontrolováno francouzským králem, „francouzští papežové“)

- **schismata – vícepapežství – dvojpapežství**

(1378 – 1409) Koncil pisánský

- **trojpapežství**

(1409 – 1417)

– měl vyřešit

konciliarismus – nadřazenost církevních sněmů papeži (věroučně nesprávné)

- periodická/permanentní zasedání, jednání nevyžadují schválení papežem, nemůže být jím rozpuštěno...

- papežská kurie má být zbavena příjmů atd. atp.

- Kostnický koncil ukončil schisma volbou Martina V.

- **nepořádky v církvi:** obchod s odpustky na války mezi papeži, mnohoobročnictví kněží (kupování církevních úřadů), poplatky za udílení svátostí...

16. hod.: Zlatá bula sicilská

Postupný vzestup suverenity českého státu:

Pěřové čelenky na Břetislavových moravských denárech:

Spytihněv II. (1055-62) – papežem povoleno nošení biskupské mitry

Vratislav II. (1061-92) – papežem povoleno nošení biskupské mitry

- **1085** získává **královskou hodnost** (jen pro svou osobu za pomoc císaři Jindřichovi IV v boji s papežem o investituru a proti Sasům)

Vladislav II. (1110-1174) - **1158** – získá královské hodnosti jen pro jeho osobu potvrzení privilegovaného postavení českého státu vůči Říši

Přemysl I. Otakar (1192- 1230) - podporoval ve sporu o císařskou hodnost Filipa Švábského s Otou Brunšvickým nejprve Filipa, který mu udělil korunu r. 1198

- potom na naléhání papeže podpořil Otu, který mu rovněž udělil korunu a papež ji potvrdil i se svobodami českého království v říši zvl. bulou r. 1204

- poté se přiklonil zpět k Filipovi a po jeho zavraždění podporoval Fridricha II. krále sicilského (1194-1250), syna císaře Jindřicha VI.

Císař Fridrich II. Štauf (1194-1250) – r. **1212** vydal **Zlatou bulu sicilskou Přemyslu I. Otakarovi** – potvrzení výsadního postavení českého státu v Říši,

dědičný královský titul jeho panovníkům, osvobození od téměř všech povinností vůči říši mimo účasti ve sněmech...

- zrušení precedentu přijímání vlády nad českými zeměmi jako říšského léna od Vladivoje (1002-1003)

Text Zlaté buly sicilské:

Fridrich, z boží milosti římský císař volený, vždy rozmnožitel říše, král sicilský, vévoda apulský a kníže kapujský. Poněvadž ozdoba a moc císařská předchází náš stav, že nejen hodnosti ostatních knížat, nýbrž i královská žezla uděluje naše velebnost, pokládáme za slavnou a velikou věc, že v tak velikém dobrodiní naší štědrosti i jiným vzrůstá rozmnožení královské důstojnosti a že tím naše vznešenost netrpí nijakou újmu. Proto my přihlížejíce k přeslavným službám oddanosti, které veškerý lid český od dávného času věrně i oddaně prokazoval císařství římskému a že jasný král jejich Otakar od začátku mezi jinými knížaty zvláště před ostatními nás zvolil císařem a při naší volbě ustavičně a užitečně setrval: jako náš milý strýc, dobré paměti král Filip, poradiv se se všemi knížaty, svým privilegiem ustanovil, i my jej králem ustanovujeme a potvrzujeme a tak posvátné a důstojné ustanovení schvalujeme a království České štědře a beze všeho vymáhání peněz i obvyklé spravedlnosti našeho dvora jemu a jeho nástupcům navěky propůjčujeme: chtějíce, aby kdokoliv od nich bude zvolen králem, k nám nebo našim nástupcům přijel a náležitým způsobem odznaky královské přijal. Také povolujeme, aby on a jeho nástupcové drželi všecky hranice, které zmíněnému království patří, ať by jakkoliv byly odcizeny. Také jemu a jeho dědicům úplně povolujeme právo a moc uváděti v úřad biskupy jeho království; avšak tak, aby se těšili té svobodě a bezpečnosti, kterou mívali od našich předchůdců. Ustanovujeme pak z nadbytku naší štědrosti, že řečený král nebo jeho dědicové nejsou povinni choditi na žádný náš sněm, leč který bychom svolali do Bamberka nebo Norimberka, kdybychom nařídili konati sněm v Merseburce, tam tak přijíti jsou povinni. Kdyby kníže polský, jsa pozván, přišel, mají mu dáti průvod, jako někdy jejich

předchůdcové, králové čeští, činívali; avšak tak, aby jim napřed byla určena lhůta šesti neděl k příchodu k zmíněným sněmům. S tou však výhradou, kdybychom my nebo naši nástupci byli v Římě korunováni, ponecháváme na vůli řečenému králi Otakarovi nebo jeho nástupcům, aby nám poslal tři sta oděnců nebo vyplatil tři sta hřiven. K trvalé paměti a moci tohoto našeho ustanovení a potvrzení poručili jsme toto privilegium napsati rukou Jindřicha z Paříže, notáře a věrného našeho, a zlatou bulou naší utvrditi roku, měsíce a indikce níže psaných. Této věci svědkové jsou tito: arcibiskup z Bari, biskup Tridentský, biskup Basilejský, biskup kostnický, biskup churský; opat z Reichenau, opat svatého Havla, opat Wisemburský, Bertold z Neifen, přední notář dvora královského; hrabě Oldřich z Kyburka, hrabě Rudolf z Habsburka a lantkrabě v Alsasku, hrabata Ludvík a Heřman z Froburka, hrabě Werněř z Hohenburka, Arnold šlechtic z Wartu, Rudolf foit z Reprechtsweileru, Rudolf z Ramensberka, Alberto z Tanehausu, komorník, a mnoho jiných velmožů a šlechticů a svobodníků, jejichž svědectvím je toto privilegium potvrzeno. Stalo se toho roku od vtělení Páně tisícího dvoustého dvanáctého, v měsíci září, v patnácté indikci, království však pána našeho Fridricha nejjasnějšího, zvoleného císaře římského a vždy rozmnožitele říše krále sicilského, roku patnáctého. Dáno ve vznešeném městě Basileji rukou Oldřicha místoprotonotáře dvacátého šestého září šťastně. Amen.

17., 18. hod.: Územní expanze Přemysla II. Otakara a Václava II.

Dřívější územní expanse českých panovníků:

Boleslav I. - vytvořil - **obrovskou říši**: připojil Slezsko, Slovensko až po hory Tritry, Krakovsko, m Halič po Červenou Rus – hrad Červeně, zaplatil výboj prodejem Haličanů na otrokářských trzích v Aquilei...)

Břetislav – obnovil částečně Boleslavovu říši mimo Červenou Rus

Vratislav II. (1061-92) - dočasný zisk míšeň marky, východní marky – Rakousko,

- udržel jen Budyšínsko a Zhořelecko (Horní Lužice)

Teritoriální expanze Českého státu za - Přemysla Otakara II. – alpské země (Dolní Rakousko, Štýrsko, Horní Rakousko (sňatek s Markétou Babenberskou), Korutansko, Kraňsko (Krajinsko), 1266 i Chebsko – věno matky Kunhuty Štaufské, Západní Slovensko s Prešpurkem...)

- opozice

- **vnitřní** panská (Vítkovci...), proti poněmčování

- **říšská** – r. 1273 řím. králem zvolen Rudolf Habsburský

- r. **1278** – **poražen** a zabit na **Moravském poli** (poté, co se vzdal alpských zemí)

Václav II. - znovu získal **Chebsko** jako zástavu na Říši

- **hornoslezská knížectví**

- 1. 1291/2 **Krakovsko** a **Sandoměřsko**

- sňatkem s Eliškou Rejčkou **Velkopolsko** a **Pomořany**

- r.1300 korunován v Hnězdně polským králem

Václav III. (1305-1306) – **korunován r. 1301** po vymření Arpádovců na návrh magnáta Matúše Čáka Trenčanského

- zřekl se Uher, Chebska i Míšeňska a vytáhl bojovat o Polsko, zavražděn v Olomouci

18. hod.: Vrcholné období za Karla IV:

Rudolf (1306-1307) – dosazen násilně králem Albrechtem Habsb. (zavražděn synovcem Janem Parricidou, odplata za vraždu Václava III.)

- „král kaše“ - šporoblivý se žaludečními vředy

Jindřich Korutanský (1307-1310) – nevýrazný

Jan Lucemburský (1310 – 1346) – voják, trávil život většinou v zahraničí

- **obratný diplomat - teritoriální zisky:**

Chebsko, Horní Lužice, slezská knížectví (1335 trenčín-vyšehradská smlouva: Polsko zřeklo se navždy Slezska), **Budyšínsko, Zhořelecko**

- **1346 zahynul slavnou smrtí u Kresčaku** (počátek 100leté války anglo-fr.)

Karel IV. (1346 – 1378) – vychován ve Francii, pobýval v Itálii: románská kultura, renesanční věda, umění, pragmatičnost politická i ekonomická

- **r. 1344 založil abp. pražské** (i katedrálu sv. Víta) ještě jako markrabí moravský

- **r. 1346/48/55 uspořádal soustátí „Země koruny české“** – manské připoutání Moravy, bisk. olomouckého, knížectví opavského, sleských knížectví, Horní i Dolní Lužice a Braniborska, Horní Falce, lén Míšeňských a fojtlanských...

- opíral se o církev proti magnátům (memento Přemysl II. Otakar)

- podporoval hospodářství sváděním obchodních cest, novými technologiemi, zeměděl. plodinami (víno), rybníkářstvím...

- **r. 1348 - založil – v Praze universitu**

- **Nové Město Pražské**, osamostatnil Hradčany, kostely a kláštery (Na Slovanech), Pražský most, hrad Karlštejn (pro říšské korunovační klenoty)...

- **r. 1355** – císařská hodnost – korunovace v Římě

- r. **1356** vydal **Zlatou bulu** o uspořádání Římské říše - **bohemocentrický systém** (císaři mají být čeští králové lucemburského rodu)

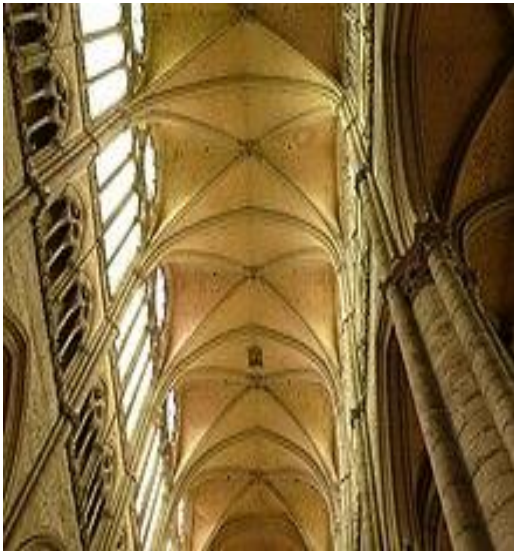
19. hod.: Gotická kultura:

Ohnisko gotického umění - architektura - (od pol. 12. stol. Île-de-France)

– „domýšlení“ (přetváření a monumentalisace) **pozdně-románského slohu** – **lomený oblouk** převzat Normany z arabského stavitelství na Sicílii (konec 11. stol.)

- **žebrová klenba** – převzata již z románského slohu (Lombardie konec 11. stol.)

- **křížová**

- inspirace **Sugera** opata kláštera St. Denis (korunovační a pohřební chrám fr. králů) – **novo/platónská „metafysika světla“** – **nadpozemské světlo - božský princip emanace** hierarchie méně dokonalých jsoucen z Boha a jejich návratu k němu (Dionýsios Aeropagita, Jan Scotus Eriugena, Hugo od sv. Viktora)

- **ztvárněno v architektuře pozemským světlem**

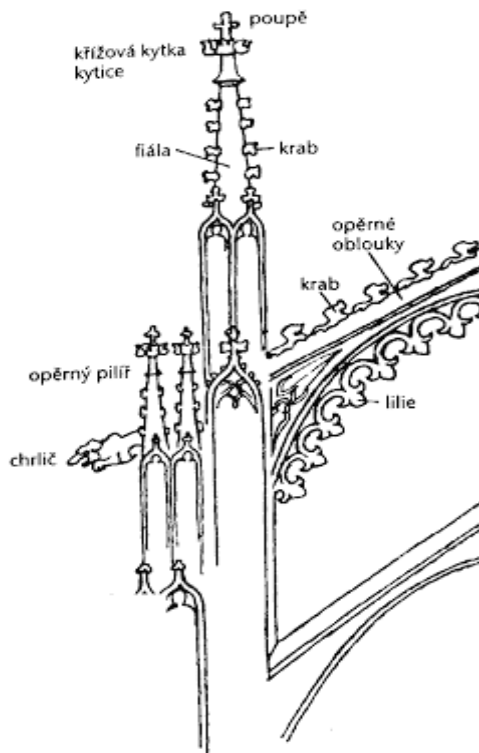
- **katedrály** – odhmotnění zdí a redukce na rytmus okno-pilíř + opěrný systém vně lodi

- půdorys ve tvaru +, až 5 lodí, postranní kaple, věnec kaplí kolem kněžiště, ochozy pro chór

- okenní **vitráže, sochy, deskové obrazy** na oltářích (realistické ztvárnění, vyjádření emocí)

- ozdobné prvky: tympanony

s archivoltami, kraby, fiály, chrliče...

- světské stavby: hrady, mosty,

špitály, radnice, tržnice, měšťanské domy...

Hudba – z jednohlasného Gregoriánského chorálu se vyvinula **polyfonní hudba** (vícehlasá)

Dvorskó-rytírška „kultura“ – z křest'anské morálky - ochrana slabých – bezbranných, žen, sirotků...

- povinnost hájit

křest'anství zbraní

– **čest a věrnost** - Bohu

- lennímu

pánu, nevěrnost (felonie) nedostavení se po třech výzvách k soudu či k vojsku trestána odnětím léna (pozemkového majetku)

- zábavy – turnaje, okázalé hostiny, tanec, skládání, přednes a poslech hrdinských písní (truvěři, trubadúři, minesengři) v národních jazycích (o Alexandru Makedonském, králi Artušovi, Nibelunzích, Rolandovi, Cidovi...)

- dvoření se a úcta k ženám